

á, þar sem brotið er framið, nema því að eins, að brotið heyri undir almenn hegningarlög. 74

47. gr.

Brot móti reglugjörð þessari kærir hreppsnefndin, þar sem brotið er framið, tafarlaust fyrir sýslumanni, sem fer með það eins og lög ákveða.

Amtsráð Suðuramtsins, Reykjavík, 3. dag júlím. 1895.

J. Havsteen.

Fjárskilareglugjörð

75

fyrir hreppana milli Þjórsár og Hvítár (Ölfusár) í Árnessýslu.

Amtsráðið í Suðuramtinu

Gjörir kunnugt: Samkvæmt lögum 22. marz 1890, um löggiltar reglugjörðir sýslunefnda, og lögum, 24. nóvbr, 1893, um breyting á 3. gr. í fyrnefndum lögum 22. marz 1890, er hjer með staðfest og löggilt eptirfylgjandi

Fjárskilareglugjörð

fyrir hreppana milli Þjórsár og Hvítár (Ölfusár) í Árnessýslu, sem samín er af sýslunefndinni þar, og skal reglugjörðin öðlast gildi 1. septbr. 1895.

I. kafli.

Um afrjetti og heimildir fyrir notkun þeirra.

1. gr. Um afrjetti.

Þeir eiga afrjett, sem að fornu hafa átt. Afrjettur Hrunamannahrepps er milli Hvítár og Stóruflaxár, afrjettur Flóa og Skeiðamanna milli Stóruflaxár og Fossár, afrjettur Gnúpverja milli Fossár og Þjórsár. Að öðru leyti fara mörk afrjettanna eptir landamerkjaskrá og fornri venju. Austasti hluti af afrjetti Flóa- og Skeiðahreppa er sjerstaklega nefdur Skeiðamannaafriettur.

2. gr. Um upprekstrarskyldu.

Þeir, sem nægilegt afrjettarland eiga fyrir þann búpening sinn, er þeir ekki þurfa að hafa heima á sumrum eða geta fengið leigðan afrjett fyrir hann, skulu reka til afrjettar geldfje sitt og lömb, svo og hrossastóð og geldneyti, þó með takmörkun þeirri, sem segir í 3. gr.

3. gr. Um upprekstrarbann.

Eigi má reka á afrjett Flóa- og Skeiðamanna hross nje geldneyti, eigi heldur dilkær nje veturgamlar gimbrar. Á afrjetti Hrunamannahrepps og Gnúpverjahrepps má eigi reka dilkær eldri en tvævetrar, nema áður hafi verið reknar til afrjettar og tollað þar. Þeir, sem afrjettarnot kaupa á afrjettum þessum semji við þá, er afrjett selja, um hvað þeir megi reka.

4. gr. Um ítölu.

Enginn má ljá öðrum ítölu sína í afrjetti, nema með leyfi hlutaðeigandi hreppsnefndar, enda sje afrjettarland viðurkennt nægilegt. Enginn má heldur

26. dag ágústmán. 1895.

75 leyfa öðrum sumarheit fyrir afrjettaríje í heimalandi sínu, nema með leyfi allra nágranna sinna og samþykki hreppsnefndar.

5. gr. Um ítök.

Sá, sem ítak á í afrjetti, má leigja það öðrum, ef hann ekki notar það sjálfur. Ef mörk ítaks eru óákveðin, skal mega reka í það jafnmargt afrjettaríje, sem góð jörð í þeirri sveit, er að þeim afrjetti liggur, álízt að bera af þesskonar íje, eptir mati óvilhallra manna, er sýslumaður tilnefnir, ef með þarf, nema öðruvísi verði umsamið eða ákveðið með lögmaetri gjörð eða dómi.

6. gr. Um óleyfilegan upprekstur.

Enginn má reka geldíje sitt nje neinn búpening í heimalönd nje afrjettarlönd annara, án leyfis þeirra, sem eiga.

7. gr. Um yrkingu afrjetta.

Engin má yrkja eða nota afrjettarlönd til annars en beitar að sumrinu, nema með leyfi hreppsnefnda þeirra sveita, er afrjettinn eiga.

II. kaffi.

Um fráíerur og yíirsetu lamba.

8. gr. Um fráíerur.

Í hreppunum skulu fráíerur lamba fara fram á þeim tíma, sem hreppsnefndir ákveða eða bændur koma sjer saman um á fundi. Í Skeiða- og Flóahreppum eru allir búendur skyldir að færa frá á þremur dögum, hvern eptir annan, á þeim tíma, sem hlutaðeigandi hreppsnefndir fyrirskipameð ráði hrepps-
bænda.

9. gr. Um yíirsetu lamba.

Í Skeiða- og Flóahreppum skal sitja yíir lömbum eptir fráíerur, eða þau látin hlaupa um stekk, ekki skemur en 4 dægur áður en þau eru rekin til afrjettar. Í Hrunamanna- og Gnúpverjahreppum má sitja yíir skemur, ef hreppsnefndirnar leyfa.

III. kaffi.

Um upprekstra til afrjettar.

10. gr. Um rekstrartíma.

Á Hrunamanna- og Gnúpverjaaífrjetti má reka, þá er hlutaðeigandi hreppsnefndir leyfa. Á Flóamannaafírett má eigi reka fyr en í fyrsta lagi 12. júní.

11. gr. Um rekstrarstaði.

Á Hrunamanna- og Gnúpverjaaífrjetti skal reka í þá staði, sem hreppsnefndir þeirra hreppa ákveða með ráði hrepps-
bænda. Á Flóamannaafírett skal reka á þessa rekstrarstaði: Sandvíkurhreppur í Kamb, Hraungerðishreppur á Kiljansfítjar, Villingaholtshreppur innst á Hestíjallaver, Gaulverjabæjarhreppur í Kinnarver, Stokkseyrarhreppur í Kinn, Skeiðahreppur í Fossárdal og Fítjar-
ása. Sektum varðar það, ef rekið er á aðra staði, nema sannað sje, að ekki hafi verið annað mögulegt.

12. gr. Um rekstrarmenn.

Hverjum rekstri fylgi nægilega margir menn, eptir því, sem hreppsnefndir ákveða, sömuleiðis nægilega útbúnir að hundum og hestum og öðru.

13. gr. Um rekstrarforingja.

Einn sje foringi fyrir hverjum rekstri. Hann skipar fyrir um alla nánari tilhögun á rekstri þeim, er honum er trúað fyrir og sjer um að reglum þessum sje hlýtt. Hann ber ábyrgð á slíku gagnvart hreppsnefnd sinni, en hún aptur gagnvart þeim, er kæra, ef til kemur. Í Skeiða- og Flóahreppum tiltaka hreppsnefndirnar foringja þessa, og velja til þess valinkunna menn og áreiðanlega.

14. gr. Um tilkynningu rekstra.

Hreppsnefndirnar í Skeiða- og Flóahreppum eru skyldar að tilkynna með nægum fyrirvara hreppsnefndunum í sveitum þeim, sem leið rekstra liggur um, hvaða dag lömb eru rekin.

15. gr. Um fjárgæzlu meðan á upprekstrum stendur.

Allir búendur, er búa nálægt þeim stöðum, sem vant er að reka um fje til afrjettar, eru skyldir að gæta búsmala síns, meðan á lambarekstrum stendur, að eigi lendi hann saman við rekstrana.

16. gr. Um reksturinn.

Reka skal hægt og gætilega og ægja svo opt sem þörf gjörist. Eigi má að óþörfu reka yfir engjar, og aldrei ægja í slægjulöndum. Eigi má skilja fje eptir í heimalöndum, sem um er farið, nema brýn nauðsyn sje til, sökum þess að fje sýkist á leiðinni. Eigi má heldur hleypa óviðkomandi fje saman við rekstra; fari fje saman við reksturinn og rekstrarmenn geti ekki skilið það frá skal leita aðstoðar af næstu bæjum, ef í byggð er, og eru allir skyldir að veita rekstrarmönnum slíkt lið ókeypis, ef unnt er.

17. gr. Um eptirskilið fje í heimalöndum.

Ef rekstramenn skilja fje eptir af rekstrum í heimalöndum án ráðstöfunar, eða nær búfjárhögum en segir í 11. gr., takahlutaðeigandi bændur það til gæzluog tilkynna það jafnframt hreppsnefnd sinni. Ráðstafar hún þá fjenu. Rjett er að hún láti reka fjeð á rjettan afrjett, á kostnað þeirra, er fjeð skildu eptir, ef það hefir verið skilið eptir að nauðsynjalausu. Liggur sá reikningur undir úrskurð sýslumanns, og heimtar hann endurgjaldið af hlutaðeigendum, svo og ákveður sekt ef þurfa þykir.

18. gr. Um viðskilnað á rekstrum.

Þá er komið er á hina ákveðnu rekstrarstaði, skal sitja yfir rekstrinum, ef hlutaðeigandi hreppsnefndir skipa svo fyrir, og ráða þær þá, hve lengi. Að öðrum kosti skulu rekstrarmenn dvelja hjá rekstrunum að minnsta kosti 6 kl.-stundir, dreifa þeim haganlega og spekja þá.

IV. kafli.

Um meðferð á framrunnu fje.

19. gr. Um skyldu manna að halda fje til afrjettar.

Ef ekki eru girðingar eða verðir milli afrjetta og heimalanda, sem varna

75 fje að renna fram, þá skulu allir bændur, sem við afrjett búa, gjöra sjer allt far um að halda til afrjettar öllu því fje, sem þaðan kann að renna í byggðina, að minnsta kosti þangað til 16 vikur eru af sumri, að svo miklu leyti sem slíkt reynist mögulegt. Fram að þeim tíma mega menn því ekki reka fje úr löndum sínum til þeirra, er neðar búa í byggðinni.

20. gr. Um kærur út af tjóni af afrjettarfje.

Þá er að minnsta kosti 3 bændur, er búa næst afrjetti, að meðtöldum þeim, er búa við fjallönd, sem áföst eru afrjetti, kvarta yfir því við hreppsnefnd sína að svo mikið fje sje runnið fram í byggðina, að verulegt tjón stafi af á málnytu eða slægjum, þá skal hreppsnefndin taka það til greina og ráðstafa nýjum upprekstri á hinu framrunna fje, sje ekki liðið fram yfir 16 vikur af sumri. Þó skal því að eins gjöra nýjan upprekstur á afrjetti Hrunamannahrepps og Gnúpverjahrepps, að minnsta kosti þriðjungur búenda í hvorri sveitinnifyrir sig sje því samþykkur. En skyldir eru eigendur að hirða fje sitt, ef ekki er upp rekið.

21. gr. Um upprekstrarskyldu á framrunnu fje á Flóamannaafriett.

Gnúpverjahreppur og Skeiða- og Flóahreppar allir eru skyldir til að annast um upprekstra þess fjár, er rennur í byggðina í Gnúpverjahrepp af afrjetti Flóa- og Skeiðamanna, þá er hreppsnefnd Gnúpverja segir til. Eigiverða þó fleiri en 3 slíkir upprekstrar heimtaðir á sama sumri; hinn fyrsti eigi fyr en vika er liðin frá því að lambarekstrinum er lokið á Flóamannaafriett og hinn síðasti ekki síðar en 16 vikur af sumri. Kostnaðurinn við upprekstra þessa komi jafnt niður á alla þessa 7 hreppa. Ber hverjum hrepp að leggja til upprekstrarins 2 menn vel hestaða og vel útbúna að öðru leyti. Skeiða- og Flóahreppar kaupa til upprekstrar þessa menn í Gnúpverjahrepp og tilkynni hlutadeigandi hreppsnefndir hreppsnefndinni í Gnúpverjahrepp fyrir fram hverjir í þeim hrepp eigi að leggja til rekstrarmenn fyrir Skeiða- og Flóahreppana. Vanti menn frá einhverjum hreppa þessara, kaupir hreppsnefnd Gnúpverja menn á kostnað þeirra.

22. gr. Um tilhögun upprekstra framrunnins fjár á Flóamannaafriett.

Hreppsnefndin í Gnúpverjahrepp tiltekur tímenn, þá er reka skal, og tilkynnir það hreppsnefnd Skeiðahrepps. Smala skal Gnúpverjahrepp og Skeið, annast hlutadeigandi hreppsnefndir um að það sje gjört. Fjár safnið, sem kemur af Skeiðum, annast hreppsnefndin í Skeiðahreppi um að sje rekið til Skaptholtsrjetta gegn 6 króna endurgjaldi í hvert sinn af leyfum andvirðis óskilatfjár, sem Skeiða- og Flóahreppum kann að bera, ella af hlutadeigandi hreppum, jafnmikið frá hverjum. Til Skaptholtsrjettar sje og rekið það fje úr Gnúpverjahrepp, sem finnst fyrir framan þá rjett. Hið annað rekstrarfje hirða rekstrarmenn á uppþæjum Gnúpverjahrepps, þá er þeir fara þar um. Reglur þær, sem gilda um fyrstu rekstra, gilda einnig um upprekstra þessa, að því leyti sem þær geta átt við. Hreppsnefnd Gnúpverja skipar að öðru leyti fyrir um alla nánari tilhögun á þeim, og tiltekur rekstrarforingja.

23. gr. Um síðar framrunnið fje.

Nú rennur fje enn fram af Flóamannaafrietti eptir að 16 vikur eru af sumri og skal þá lofa því óhindruðu að halda sína leið til áttthaga sinna.

V. kaffi.

Um fjallskil.

24. gr. Um skyldur til fjallskila.

Allir búendur, húsmenn og lausamenn, sem hafa undir höndum að minnsta kosti 6 sauðkindur, að veturgömlum meðtöldum, eru skyldir til að taka þátt í fjallskilum, eptir því sem hlutadeigandi hreppsnefnd skipar fyrir um; en hreppsnefndir skulu við niðurjöfnun fjallskila stilla svo til, að fjallskil komi ljetlara niður á þeim, sem fátækir eru, að svo miklu leyti sem slíku verður við komið. Hver skal gjöra fjallskil á þann afrjett, sem hann notar, en eigi á sinn eigin afrjett, ef hann ekki notar hann, nema því að eins, að hlutadeigandi hreppsnefndir álitu það óumflýjanlega nauðsynlegt, sökum mannfæðar við fjársöfnun á afrjetti, að hann einnig taki þátt í að leita á sínum eigin afrjetti; þó má aldrei leggja meiri fjallskil á þá, er kaupa annarsstaðar afrjettarnot, en sem svari í mesta lagi þriðjungi af meðal fjallskilum þeirrar sveitar, er þeir eiga heima í.

25. gr. Um undirbúning fjallskila.

Hver hreppsnefnd heldur almennan fjallskilafund í sveit sinni, að minnsta kosti viku áður en fjall-leitir byrja. Til fundar þessa sje boðað með nægum fyrirvara, ef ekki er fast-ákveðinn fundardagur í þessu skyni. Á fundi þessum birtir hreppsnefndin alla sjerstaka tilhögun, sem höfð verður við fjallsöfnun í það sinn.

26. gr. Um fjallkónga.

Hreppsnefndir ráða fjallkónga eða umsjónarmenn aðal-leitanna, einn eða fleiri, eptir því sem til hagar á hverjum stað, og getur enginn, sem til þess er fær, skorazt undan slíkri stöðu. Fjallkóngar fara eptir fyrirskipunum hreppsnefndanna það er þær ná, en í afrjetti hafa þeir öll ráð og umsjón á hendi með allt, er að leitunum lýtur; þeir skipa í leitir og stjórna leitum og rekstri fjárins til rjetta. Þeir hafa og með ráði hreppsnefndar og hreppstjóra umsjón við rjettahöldin í aðal-rjettum. Ef menn sýkjast í fjall-leitum, ef slys verða, ef óvenjulegar hættur koma fyrir eða einhvern vanda ber að höndum, ráða fjallkóngar hvað til bragðs skuli taka, með ráði þeirra fjallmanna, er þeir treysta bezt. En eigi bera fjallkóngar ábirgð á ráðstöfunum sínum, nema varði við lög. Rjett er að fjallkóngar fái vægari fjallskil en þeim annars bæri eða þóknun af sveitarsjóði. Hreppsnefndir eða fjallkóngar ráða aðra umsjónarmenn við fjallsöfn, eptir því, sem á stendur; og hafa þeir sömu skyldur og völd sem fjallkóngar það, sem þeirra verkahringur nær. Ef fjallkóngur eða leitarforingi fatlast, svo að hann getur ekki að staðið, kjósa leitarmenn annan í hans stað. Ef ágreiningur er, ræður afl atkvæða, og er sá rjettkjörinn, er fleiri kjósa.

27. gr. Um fjallmenn.

Sjerhver maður, sem sendur er í fjall-leitir, þarf að minnsta kosti að vera 18 ára og með fullri heilsu og verkgreind. Þó getur hlutadeigandi fjallkóngur tekið yngri menn gilda, ef þeir eru fullra 16 ára og tápmiklir. Á fjallskilafundinum eða fyrir fjallferð, skulu allir þeir, sem menn eiga að leggja til fjall-leita, segja til, hvern mann þeir láti fara. Segir þá fjallkóngur til, ef sá

75) maður þykir eigi gildur, en hreppsnefnd sker úr, ef á greinir. Vilji viðkomandi eigi láta duglegri mann, ef kostur er á að fá hann, kaupir hreppsnefndin fjallmann á hans kostnað.

28. gr. Um útbúning fjallmanna.

Svo skulu fjallmenn vera útbúnir að hestum og hundum, mat, fatnaði, skóledri og tjaldrúmi sem hreppsnefnd ákveður, og fjallkóngur álitur nægja; ella getur fjallkóngur gjört þá apturreka.

29. gr. Um skyldur fjallmanna.

Skyldur er hver fjallmaður að vera þar í göngu, er fjallkóngur skipar honum, sje hann til þess fær, og smala vandlega svæði það, er hann skal leita. Skyldir eru fjallmenn að sýna fjallkóngi sínum og öðrum þeim, er yfir þá eru skipaðir, tregðulausa hlýðni í öllu því, er þeir geta. Gjöri þeir sig seka í óhlýðni, drykkjuskap eða einhverju öðru ósæmilegu framferði, getur fjallkóngur með ráði fjallmanna sinna gjört þá ræka; er þá að álita, sem hlutaðeigandi bóndi hafi engin fjallskil gjört, og skal hann borga þau eptir mati hreppsnefndar. Úrskurði fjallkóns og hreppsnefndar má skjóta til sýslunefndar, og ræður hún þá úrslitum.

VI. kafli.

Um fjall-leitir.

30. gr. Um skyldu til fjall-leita.

Skyldur er hver hreppur að láta tví smala sinn afrjett á hausti hverju, og optar, ef þurfa þykir.

31. gr. Um skiptingu á fjall-leitum.

Fjall-leitir eru tvennskonar: Skylduleitir og frjálsar leitir. Skylduleitir eru og tvennskonar: Aðal-leitir og eptirsöfn. Aðal-leitir eru fyrir aðal-rjettir, en eptirsöfn eptir þær. Frá því að fara í aðal-leitir eru skildir eptir nokkrir menn, eptir því sem hreppsnefndir nákvæmar ákveða, og fara þeir í eptirsöfnin. Hinar frjálsu leitir eru venjulega nefndar eptirleitir.

32. gr. Um tilhögun á fjall-leitum.

Svo skal tilhaga með leitir sem venja hefur verið, nema hlutaðeigandi hreppsnefndum þyki ástæða til að breyta því; en þó mega þær breytingar eigi koma í bága við reglugjörð þessa nje við hagsmuni annara sveitarfjelaga. Svo skal leitum haga, þar sem því verður við komið, að sem minnstar misgöngur verði afrjetta á milli. Þá menn skal skipa í vönduðustu leitir, sem kunnugastir eru, og í hamragöngur þá, sem til þess eru færir. Að öðru leyti skal svo tilhaga, þar sem því verður viðkomið, að lægstu og erfiðustu leitir sjeu frá þeim mönnum, er fjárríkastir eru, sje þeim ekki íþyngt með auka-fjallskilum.

33. gr. Um leitartímann.

Leita skal á þeim tímum, sem venja hefur verið, og fara svo snemma, að leitarmenn að öllu stór-forfallalausum verði komnir í aðalrjettir og skilarjettir á þeim tíma, þá er þær á að halda.

34. gr. Um leitarstaði.

Þá staði skal leita, sem að fornu hefur verið, en þó má leita víðar, ef hlutaðeigandi hreppsnefndir álita þess þörf, og er enda skylt, ef víðar er von kindastöðva.

35. gr. Um fjölda leitarmanna.

1. Landið fyrir innan Fjórðungssand smali að minnsta kosti 5 menn: 2 úr Gnúpverjahrepp, en 3 úr Flóa og Skeiðum.
2. Í norðurleitina milli Dalsár og Fjórðungssands senda Flóa- og Skeiðahreppar sína 2 menn hver, en Gnúpverjahreppur 4.
3. Allir afrjettirnir eru í aðalleitum smalaðir af svo mörgum mönnum, sem hlutaðeigandi hreppsnefndir álita þörf á.
4. Í eptirsafn senda Flóa- og Skeiðahreppar 3 menn hver, Gnúpverjahreppur 6, og Hrunamannahreppur 12.

Leitarmönnum þessum má fjölga eptir þörfum, þegar hlutaðeigendur koma sjer saman um, án þess að breyta þurfi reglugjörðinni.

36. gr. Um tölu fjallkóna.

Á Hrunamannahrepps afrjetti og Gnúpverjahrepps afrjetti, hvorum fyrir sig, er 1 fjallkóngur í aðal-leit, en á Flóamanna afrjetti 3 fjallkóngar í þeirri leit: einn í vesturleit, annar í austurleit, þriðji í Skeiðamannaleit. Foringja í norðurleit fyrir innan Fjórðungssand tiltekur hreppsnefnd Gnúpverja, en foringja í norðurleit Flóamanna fyrir framan Fjórðungssand tiltaka hreppsnefndir í Flóahreppunum. Í eptirsafni er einn leitarforingi á hverjum afrjetti, og eru þeir tilteknir af hlutaðeigandi hreppsnefndum.

37. gr. Um norðurleitarmenn.

Af norðurleitarmönnum fyrir innan Fjórðungssand ganga leitarmenn Gnúpverja í leit með sveitungum sínum, þá er kemur fram að Dalsá; en leitarmenn hinna sveitanna eru lausir við skyldufjallsöfn, þegar þangað kemur. Allt það fje, sem finnst fyrir innan Dalsá taka Gnúpverjar og Skeiðamenn og reka það fram afrjett Gnúpverja og ganga úr því í leit með Gnúpverjum undir forustu fjallkóns þeirra. Norðurleitarmenn Flóamanna, þeir er fara inn að Kisu, smala aptur öræfin inn af afrjettum Flóa- og Skeiðamanna, undir stjórn þess manns, sem hreppsnefndir Flóa- og Skeiðamanna tiltaka. Að þeirri leit endaðri hitta þeir Flóamenn á Fit, og ganga síðan í lið með þeim.

38. gr. Um aðstoðar-leitarmenn.

Til aðstoðar Gnúpverjum í aðal-leit inn að Dalsá leggja Flóa- og Skeiðamenn 2 menn duglega og vel útbúna. Sömuleiðis fá Gnúpverjar í eptirsafni til aðstoðar 2 af eptirsafnsmönnum Flóamanna. Þessa 2 menn leggja hlutaðeigandi hreppsnefndir til eptir röð í bæði skiptin. Til Hrunamannahrepps leggur hver Flóahreppanna, svo og Skeiðahreppur 1 mann, alls 6 menn í aðalleit, þó svo, að hver hreppur, sem heldur óskar að greiða peninga en leggja til mann, má í staðinn fyrir manninn greiða 10 kr. Hreppsnefndirnar í Skeiða- og Flóahreppum skulu fyrir höfuðdag ár hvert hafa tilkynnt hreppsnefndinni í Hrunamannahrepp, hvort þeir heldur ætla að leggja til mann eða borga.

39. gr. Um byggðarsöfn fjallmanna.

Þá er úr aðal-fjallleitum kemur, skulu leitarmenn Skeiðamanna smala Skriðufells- Ásólsstada- og Hagalönd, en leitarmenn Flóamanna lönd annara efstu bæja í Gnúpverjahrepp. Þá er úr eptirsafni kemur, hjálpa eptirsafnsmenn Flóa- og Skeiðamanna til að smala lönd hinna sömu jarða, svo og sjerstaklega Hlíðarfjall, Steinsholtsfjall og Hagafjall.

40. gr. Um meðferð á annkrömuðu fje.

Þá er veikt fje eða annkramað finnst í fjall-leitum, skulu þeir, er fjall-kóngar ákveða, koma því lifandi til byggða, ef unnt er, án þess að ganga mjög nærri því. Að öðrum kosti skal slátra því þegar í stað, við 2 votta, ef til næst. Gera skal það til alveg á sama hátt og vant er að gera til kindur heima. Fleygja skal innýflum, sjerstaklega galli og gori, en grafa niður sulli, ef þeir finnast, svo djúpt að hundar nái ekki til þeirra. Kjöt, mör og gærur skal hirða, þvo og búa um sem bezt, að ryk eða hiti nái sem sízt til þess, eg reiða það síðan á trússahestum fjallmanna til rjetta, nema eigandi búi á leið þangað. Í rjettunum eða heima hjá eiganda, skal afhenda það eiganda eða öðrum áreiðanlegum manni, er lofar að koma því til skila. Ef eigandi þekkist ekki eða býr í fjarska, skal afhenda það hreppstjóra þess hrepps, er rjettir eru í, og selur hann það þá þegar, og gjörir síðan grein fyrir því, sem andvirði óskilafjár. Af sjálfdaudum kindum og dýrbitnum, skal hirða það, er nýtilegt þykir, og koma til skila á sama hátt, ef greinilegt mark er á, ella eignast sá, er finnur. Af hrossum er eigi skylt að hirða annað en hána og ganglimi, ef óskemmt er. Fjallkóngar annast um allt þetta.

41. gr. Um mörkun á dilkum í afrjettum.

Þá er komið er saman með fjársafnið úr leitum í afrjetti, skulu fjall-kóngar láta marka ómarkaða dilka undir ám, þar sem því verður við komið, með sama marki og ærnar hafa.

42. gr. Um eptirleitir.

Eptirleitir eru að því leyti frjálsar, að þær eru ekki skyldukvöð einstakra manna nje bundnar við vissan stað og tíma, en háðar skulu þær eptirliti sveitarsjórna. Hreppsnefndir Hrunamanna og Gnúpverjahreppa hafa þetta eptirlit með eptirleitum á afrjettum sinna hreppa, en hreppsnefnd Skeiðamanna á Flóamanna afrjetti. Heimilt er hverjum, sem vill, að gefa sig fram til leita þessara. Sje völ á fleirum en með þarf, ráða hreppsnefndir, hverjir fara, og enginn má fara án samþykkis þeirra, hafi ella fyrirgjört eptirleitartolli. Ef enginn eða ekki nógu margir hafa gefið kost á sjer til eptirleita, úr því að veturnætur eru komnar, útvega hreppsnefndirnar menn í eina eptirleit að minnsta kosti; og fáist ekki menn gegn venjulegri borgun, má greiða þóknun úr sveitarsjóðum þeirra hreppa, sem afrjettina eiga, eptir rjetti tiltölu. Aldrei mega færri fara í eptirleit en 3 menn. Helzt skal hyllast til að fara í leitir þessar, þegar snjóað er á fjöll og með vaxanda tungli. Þeir, sem farið hafa í fyrstu eptirleit, eiga bæði rjett á og eru skyldir til að fortallalaus, að halda uppi eptirleitum það haust.

43. gr. Um eptirleitartolla.

75

Eptirleitartollar eru: Í fyrstu eptirleit: af fullorðnu fje $\frac{1}{3}$ verðs, af lömbum $\frac{1}{2}$ verðs, af veturgömlum tryppum og móðurlausum folöldum $\frac{1}{4}$ verðs, af eldri hrossum $\frac{1}{8}$ verðs. Í annari eptirleit: af fullorðnu fje $\frac{1}{2}$ verðs, af lömbum $\frac{2}{3}$ verðs, af veturgömlum tryppum og móðurlausum folöldum $\frac{1}{3}$ verðs, af eldri hrossum $\frac{1}{6}$ verðs. Hryssur með folöldum reiknast ásamt folöldunum, sem eldri hross. Ekki hækka eptirleitartollar úr því, þó að fleiri eptirleitir sjeu farnar. Af heimtum fjenaði skal goldinn hálfur tollur. Verð fjenaðar skulu 2 óvilhallir matsmenn, sem hreppsnefndir tilnefna, meta; en heimilt er bæði eptirleitarmanni og fjenaðareiganda að áfrýja mati þeirra til 4 yfirmatsmanna, er sýslumaður tilnefnir. Matsmenn og yfirmatsmenn skulu tilteknir fyrir fram, og starfa kauplaust að því, sem öðrum fjallskilum. Eptirleitartollar greiðast af andvirði skepnunnar, et eigandi spyrst ekki uppi.

44. gr. Um óheimild eptirleitartolla.

Óheimilt er öllum að taka eptirleitar- eða smölunartoll af nokkurri skepnu, sem finnst í heimahögum að afloknum lögsöfnum, sémuleiðis ekki af þeim skepnum, sem koma fyrir í smalamenskum, þótt í afrjetti sje, heldur ber að koma slíku fje áleiðis til skila borgunarlaust, nema því að eins, að það sannist, að sjerstaklega hafi verið fyrir því haft; þá á sá þóknun, er smalað hefur, eptir mati hreppsnefndar í þeim hrepp, er að þeim afrjetti liggur. Eigi verður tollur heimtaður á það fje, sem finnst kann í eptirleitum, en sleppur aptur og fer sjálf til byggða, nema hlutadeigandi sanni, að hann hafi haft sjerstaka fyrirhöfn fyrir því.

45. gr. Um fje á eptirleitarstöðvum.

Eigi skal hirða fje í smalamenskum í afrjetti á þeim stöðum, er eptirleitar menn fara venjulega um, ef fyrsta eptirleit er ekki afstaðin, nema því að eins að í ógöngum sje.

46. gr. Um björgun og bjarglaun.

Skyldur er sjerhver, sem verður var við, að fje sje komið í svelti í hömrum í landareign sinni eða annarstaðar, á hverjum tíma árs, sem er, að sjá um, ef eigi næst til eiganda, eða hann þekkist ekki, að því sje bjargað, ef unnt er; og ber þeim er bjargar, borgun fyrir það af eiganda eða andvirði skepnunnar eptir mati hreppsnefndar í þeim hrepp, er björgun fer fram í; og sje það í afrjetti, þá í þeim hrepp, er næstur er.

47. gr. Um sæluhús.

Svo skulu vera mörg sæluhús til skýlis eptirleitar mönnum á afrjetti hverjum og svo útbúin, sem vanir eptirleitar menn og aðrir kunnugir menn álíta nauðsynlegt. Hreppsnefndir annast um byggingu og viðhald þeirra, og skal sá kostnaður, sem af því leiðir, annadhvort borgast með fjallskilum eða vera tekinn úr sveitarsjóði þeirra hreppa, er afrjettina eiga. Sjerhver sá, sem var verður við, að sæluhús þurfi aðgerðar, gjöri hlutadeigandi hreppsnefnd advart um það. Eptirsafnsmenn skulu á haustum víða að sæluhúsum hris eða lurka, ef hægt er.

30. dag ágústmán. 1895.

- 75** Hver, sem um sæluhús gengur, skal jafnan læsa þeim, er hann fer þaðan. Ef það verður sannað upp á einhvern, að hann hafi gengið hirðulauslega um sæluhús eða skemmt þau á einhvern hátt, án brýnna nauðsynja, skal sá hinn sami bæta það að fullu. Hafi það verið gjört af keskni eða öðrum illum hvötum, varðar það auk þess sektum, nema þyngri refsing liggi við því.

VII. kafli.

Um rjettir og rjettahöld.

48. gr. Um skiptingu á rjettum.

Rjettir eru þrennskónar: 1. Aðalrjettir, 2. Skilarjettir og 3. Aukarjettir. Aðalrjettir eru þær, sem rekin eru til fjallsöfn úr fyrstu leit. Skilarjettir eru þær, sem rekin eru í eptirsöfn eða fjársöfn úr fleiri hreppum. Aukarjettir eru þær, sem rekin eru til fjársöfn úr smalamenskum í hverri sveit.

49. gr. Um aðalrjettir.

Aðalrjettir eru: Fyrir Hrunamannahrepp hjá Reykdalskoti; fyrir Gnúpverjahrepp hjá Skapholti (Skapholtsrjett); fyrir Skeiða- Flóahreppa hjá Reykjum (Reykjarjett).

50. gr. Um skilarjettir.

Skilarjettir eru: Fyrir Hrunamannahrepp í aðalrjett þess hrepps; fyrir Gnúpverjahrepp í Skapholtsrjett; fyrir Skeiða- og Flóahreppa í Dælarjett í Villingaholtshrepp.

51. gr. Um aukarjettir.

Aukarjettir eru: Fyrir Hrunamannahrepp í aðalrjett þess hrepps; fyrir Gnúpverjahrepp í Skapholtsrjett; fyrir Skeiðahrepp á Hlemmskeiði; fyrir Villingaholtshrepp í Vælugerði; fyrir Gaulverjabæjarhrepp í Gaulverjabæ; fyrir Hraungerðishrepp í Hraungerði; fyrir Sandvíkurhrepp í Litlu-Sandvík; fyrir Stokkseyrarhrepp á Syðraseli.

52. gr. Um viðhald á rjettum.

Viðhald á öllum rjettum hvílir á þeim, er þá rjett sækja, eptir rjettri tiltölu. Skal sýslunefndin hafa umsjón með Reykjarjett og Dælarjett, en hreppsnefndirnar í hinum hreppunum, hver með þeirri rjett, sem þar er. Þó má kæra það fyrir sýslunefnd, ef þeim er ekki vel viðhaldið, og heldur hún þá hlutaðeigendum til þess. Til þess að rjettir sjeu í góðu standi, heyrir það, að þær sjeu nægilega rúmgóðar og lögulegar, veggir vel stæðilegir og nægilega háir, og að ekki standi vatn í þeim, þó að rigningar gangi, sjer í lagi ekki í almenningsrjettinni. Dilkar sjeu einnig í sama standi. Grind sje í almenningsdyrum og hurð í öllum dilkdrym. Við hverjar aðalrjettir og skilarjettir skulu utan-sveitarhreppar þeir, er þar eiga fjárvon, eiga dilka, rúmgóða og vel úr garði gjörða, er reka megi í fje þeirra. Skulu hlutaðeigendur sjálfir annast um viðhald þeirra, eptir fyrirsögn hreppsnefndar í þeim hrepp, er rjettin stendur í. Þeir, sem leigðan fá afrjett annarstaðar en á sinum afrjetti, sjái sjer sjálfir fyrir nægilegu dilksrúmi; en hreppsnefnd í þeim hrepp, sem rjettin er í, visar á stað

ef byggja þarf nýjan dilk, eða rjettabóndi fyrir hennar hönd, sömuleiðis hvar taka má byggingarefni. Rjettarbóndi hefur, að því leyti sem unnt er, eptirlit með því, að rjettir sjeu ekki að óþörfu skemmdar. Skemmdir á rjettum varða bótum og sektum.

75

53. gr. Um rjettafærslu.

Þar skulu rjettir vera, sem nú eru, nema meiri hluti þeirra búenda, er rjett eiga að sækja, vilji flytja hana. Þó má ekki flytja aðalrjettir fjær afrjetti en nú eru þær, svo neinu verulegu muni. Til rjettarflutnings þarf og samþykki landeiganda þess, er byggja á hjá, svo og sýslunefndar, ef um aðalrjettir eða skilarjettir er að ræða.

54. gr. Um rjettartímann.

Aðalrjettir Hrunamannahrepps og Gnúpverjahrepps eru haldnar fimmtudaginn í 23. viku sumars, en aðalrjettir Skeiða- og Flóamanna daginn eptir. Skilarjettir Hrunamannahrepps og Gnúpverjahrepps eru haldnar laugardaginn í 24. viku sumars. Dælarjettir eru þrennar. Fyrsta Dælarjett er fimmtudaginn í 23. viku sumars; önnur Dælarjett mánudaginn í 25. viku sumars; þriðja Dælarjett síðasta sumardag, en þá er sumarauki er, rjetti viku fyr. Aukarjettir eru haldnar þá er hlutadeigandi hreppsnefndir fyrirskipa.

55. gr. Um smölun til rjetta.

Smnla skal vandlega heimalönd allra jarða fyrir allar aðalrjettir og skilarjettir og reka úrgangsfje til rjetta. Smölun fer fram:

1. Til aðalrjetta: daginn fyrir þær í Hreppum og á Skeiðum.
2. Til skilarjetta í Hreppunum: daginn fyrir þær.
3. Til 1. Dælarjettar: í Gaulverjabæjar- Sandvíkur- og Stokkseyrarhreppum næsta þriðjudag á undan, í Skeiða- Villingaholts- og Hraungerðishreppum næsta dag (daginn fyrir rjettina).
4. Til 2. Dælarjettar: um allan Flóa- og Skeið laugardaginn næstan á undan henni.
5. Til 3. (síðustu) Dælarjettar: í öllum hreppum milli Þjórsár og Hvítár (Ölfusár) miðvikudaginn næstan á undan henni.

56. gr. Um rjettun afrjettarfjár og byggðarsafns.

Undir eins og fje kemur af afrjetti, skal rjetta því:

1. Aðalsafni af afrjetti Hrunamannahrepps í rjett þess hrepps.
2. Aðalsafni af afrjetti Gnúpverjahrepps í Skaptholtsrjett, ásamt byggðasafni úr búfjárhögum Skriðufells, Ásólfstada og Haga, er Skeiðamenn hafa smalað og reka þangað.
3. Aðalsafni af Flóamannaafjrjetti í Reykjarjett.
4. Eptirsafni af afrjetti Hrunamannahrepps í rjett þess hrepps.
5. Eptirsöfnum af afrjettum Gnúpverja, Flóa- og Skeiðamanna, ásamt byggðasöfnum af uppþæjum Gnúpverjahrepps, fyrst í Skaptholtsrjett, en síðan í 2. Dælarjett,

75

57. gr. Um gæslu safnsins við rjettir.

Ef ekki er byggð rjett í kringum fjársafnið í rjettum, skulu hlutaðeigandi fjallkongar í aðalrjettum, en hreppstjórar í skilarjettum, ef með þarf, annast um, að nægilega margir menn standi í kringum safnið, svo að ekki sleppi ur því. Í kringum safnið við Dælarjettir allar standi 2 menn úr hverjum hreppi úr Flóa og af Skeiðum.

58. gr. Um dráttarskyldu í rjettum.

Skyldur er sjerhver fjáreigandi eða sá, sem á fjárvon í rjettum, að hafa þar nægilega marga menn til að draga fje sitt, bæði í aðalrjettum og skilarjettum, þar á meðal öllum Dælarjettum, og hirða þar að loknum rjettum það fje, er þeir eiga.

59. gr. Um dráttarheimild utansýslubúa.

Utansýslubúum er óheimilt að draga fje í aðalrjettum; en heimilt er þeim að draga fje í úrgangsrjettinni við Reykjarjett daginn eptir aðalrjett Flóa- og Skeiðamanna, svo og í skilarjettum, þó að eins með umsjón hreppstjóra, ef þeir eiga sammerkt við innansýslubúa.

60. gr. Um lögreglu í rjettum.

Allir, sem til þess eru kvaddir að sjá um að draga og hirða fje í rjettum, skulu vinna að því trúlega og kappsamlega, en ekki mega þeir draga meðan um er rekið. Allir, sem í rjettir koma, skulu hegða sjer þar siðsamlega á allan hátt og engar óspektir gjöra, svo og varast að tefja þá, sem þar eiga að starfa að því að hirða fjeð, nema brýna nauðsyn beri til. Fjallkongar í aðalrjettum og hreppsnefndir eða þeir hreppsnefndarmenn, sem sjerstaklega hafa slíkt á hendi, í öllum rjettum, skulu sjá um að allt fari með reglu, er lýtur að hirðingu fjárins; en önnur lögregla hvílir á sýslumanni og hreppstjórum. Skyldur er sýslumaður að vera í aðalrjett Flóamanna, til að halda þar reglu; en geti hann það ekki vegna embættisanna eða annara lögmætra hindrana, setur hann annan mann í sinn stað og tilkynnir það í tíma viðkomandi hreppsnefndum eða birtir það almenningi. Í öllum öðrum rjettum ber hreppstjórum að halda lögreglu, nema sýslumaður hafi í tíma kvatt til þess annan, og tilkynnt það í tíma hlutaðeigendum.

61. gr. Um úrgangsfje úr rjettum.

1. Úrgangsfje úr aðalrjett Hrunamannahrepps hirða Flóa- og Skeiðamenn og reka til Reykjarjettar, en Ytrihreppsmenn hjálpa þeim með reksturinn yfir Laxá, ef með þarf.
2. Úrgangsfje úr aðalrjett Gnúpverjahrepps hirða Skeiðamenn, er úr fjallreið koma, og reka það til Reykjarjettar. Ef Kálfá er í vexti, eru Gnúpverjahreppsmenn skyldir að hjálpa þeim með reksturinn yfir hana.
3. Úrgangsfje úr 1. Dælarjett reka Flóamenn, 1 maður úr hverjum hrepp, til Reykjarjettar.
4. Úrgangsfje úr Flóa- og Skeiðamanna skal í rjettarlok undir umsjón fjallkonga, eða annara manna, sem sýslumaður tilnefuir, talið í hendur rjettarbónda að Reykjum og afhent honum til geymslu til næsta mánudags, gegn

5 aura borgun fyrir hverja kind yfir nóttina frá eiganda kindarinnar eða andvirði hennar, ef síðar er seld, en síðan 5 aura um sólarhringinn fyrir hverja kind, sem ódregin er. Eigi þarf þó að greiða gæzlukaup fyrir utansýslufje fyrir fyrstu nóttina. Meðan úrgangsfjed er í geymslu mega allir, sem vilja, skoða það og draga úr því það, er þeir eiga, frá dagmálum til nóns á laugardaginn og sunnudaginn og frá dagmálum til hádegis á mánudaginn og skal þá rjetta fjenu í því skyni. Hinn tíma geymsludaganna skal halda fjenu á beit. Um hádegi á mánudaginn skal rjettarbóndi skila hreppstjóranum í Skeiðahrepp úrgangsfjenu, og þarf hann þá að geta gjört grein fyrir því, sem talan hefir breyzt, frá því er það var fyrst talið í hendur honum; þarf hann, ef krafizt er, að geta sýnt kvittanir fyrir hverri kind, sem hann hefir afhent, eptir að hann tók fjed til geymslu. En engri kind þarf geymslumaður að sleppa nema geymslukaupið sje honum greitt. Ef geymslumaður tynir skepnu úr geymslu, missir hann allt geymslukaup hennar. Það af úrgangsfjenu, sem ekki er gengið út um hádegi á mánudaginn, selur hreppstjóri Skeiðahrepps þar í rjettinni, og skal hann auglýsa söluuna fyrirfram í útbreiddu dagblaði með nægilegum fyrirvara.

5. Úrgangsfje úr skilarjett Hrunnamannahrepps reka hreppsþúar til 2. Dælarjettar.
6. Úrgangsfje úr skilarjett Gnúpverjahrepps reka eptirsafnsmenn Flóa- og Skeiðamanna til 2. Dælarjettar.
7. Úrgangsfje úr 2. Dælarjett geymir rjettarbóndi til síðustu Dælarjettar, gegn sama gæzlukaupi og rjettarbóndi að Reykjum og með sömu skilmálum.
8. Úrgangsfje úr síðustu Dælarjett verður selt samdægurs af hreppstjóranum í Villingaholtshrepp.

62. gr. Um ómerkinga í aðalrjettum.

Ómerkinga alla, er koma af afrjettum eða koma fyrir í byggð, skal reka til aðalrjetta og skilarjetta. Gjöra skal þar, undir umsjón hreppstjóra, tilraunir til þess að lambsmæður helgi sjer ómarkaða dilka. Þá ómerkinga, sem enginn getur helgað sjer eða sannað eignarrjett sinn á með óbrigðulumein-kennum, eignast rjettarbændur. Þó má rjettarbóndi að Reykjum ekki leggja eign sína á ómerkinga þá, er þar koma fyrir í aðalrjett, fyr en búid er að draga úr úrgangsfjenu daginn eptir. Um eldri ómerkinga, sem kunna að koma fyrir í aðalrjettum og skilarjettum, fer sem um ómörkuð lömb. Um marklaust fje og kalineyrt, fer sem annað óskilafje, og sömuleiðis ómerkinga, sem koma fyrir eptir veturnætur.

VIII. kaffi.

Um fjármörk og marklýsingar á óskilafjenaði.

63. gr. Um fjármörk.

Til þess að geta sannað eignarrjett sinn á fjenaði, þurfa eigendur að hafa lögheimil mörk á honum. Fjármörk eru: eyrnamörk, hornmörk og brennimörk. Eyrnamörk skulu vera á öllu fje, en hornmörk og eigin brennimörk því að eins að eigendur vilji. Ekki mega menn eiga námerkt frekara en þörf gjörist, og

75 hefir sýslunefnd rjett til að kveða á um, hversu námerkt má vera. Sá, sem tekur upp mark eða flytur inn í sveit með mark, sem er náð öðrum í sama afrjettarfelagi, skal breyta marki sínu. Erfðamark ræður meira en nýupptekið mark að öðru jöfnu. Öll eyrnamörk í sýslunni skal rita á skrá og prenta hana að minnsta kosti á 10 ára fresti. Annast sýslunefnd um það, og tekur borgun fyrir hvert mark, er sje eigi minna en 10 aurar og eigi meira en 50 aurar; rennur það í sýslusjóð, en hann ber kostnaðinn við prentun skrárinnar. Eigi má prenta í markabók neitt mark, sem er afeyrt. Allir fjáreigendur skulu hafa sýslubrennimörk og hrepps-brennimörk á fje sínu, eptir því, sem sýslunefnd segir fyrir um, og lætur hún prenta þau í markaskránni. Skal hver fjáreigandi hafa brennimerkt hverja þá kind, sem er með hornum, áður en henni er sleppt eptir hinn fyrsta vetur, sem hún er fóðruð, með brennimarki þess hrepps, sem hann býr í. Varðar það sektum til hlutaðeigandi sveitarsjóðs 10 aurar fyrir hverja kind, ef út af er brugðið. Þau mörk, sem tekin eru upp, eða mörk þeirra, er flytja inn í sýsluna, milli þess að markaskrár eru prentaðar, skal prenta í dagblöðum, en jafnframt senda þau sýslumanni, er árlega fyrir rjettir sendir þau öllum hreppstjórum, en þeir auglýsa þau sveitungum sínum, er færa þau inn í eyðublöð aptan við markaskrár sínar. Rjett er að sömu mörk sjeu á hrossum og sauðfje.

64. gr. Um markalýsingar.

Skrifa skulu hlutaðeigandi hreppstjórar lista yfir öll mörk á úrgangs- og óskilafjenaði, til birtingar, þá og á þann hátt, sem hjer segir:

1. Hreppstjóri Skeiðahrepps ritar markalista yfir það fje, er rjettabóndi að Reykjum tekur til geymslu daginn eptir aðalrjettir Flóa- og Skeiðamanna. Þann lista geymir rjettarbóndi jafnlengi og fjeð, og hefir til sýnis hverjum er vill.
2. Hreppstjóri Skeiðahrepps ritar markalista yfir það fje, er hann selur í Reykjarjett. Þann lista ritar hann í þrennu lagi, og sendir einn þeirra til auglýsingar í verzlunarbúð á Eyrarbakka, annan til Hrunamanna- og Gnúpverjahreppa, en hinn þriðja til Biskupstungna- og Grímsneshreppa.
3. Hreppstjóri Villingaholtshrepps ritar markalista yfir það fje, er verður í úrgangi í 2. Dælarjett, og sendir afrit af honum í alla hreppa sýslunnar.
4. Hreppstjóri Villingaholtshrepps ritar markalista yfir það fje, sem hann selur í síðustu Dælarjett, og sendir hann afrit af þeim mörkum, sem ekki hafa áður auglýst verið, í alla hreppa sýslunnar.
5. Allir hreppstjórar í þeim hreppum, er þessi reglugjörð nær yfir, semja markalista yfir það fje, er verður í óskilum eptir fyrsta vetrardag, og senda þá í alla hreppa sýslunnar milli Þjórsár og Hvítár (Ölfusár). Það, er þá verður ekki gengið út innan hálfsmánaðar, selja þeir við opinbert uppboð.
6. Allir hreppstjórar í þeim hreppum, er þessi reglugjörð nær yfir, semja markalista yfir allt það fje, er þeir fyr eða síðar á haustinu hafa selt við opinber uppboð, og ekki hefur spurzt eigandi að, og senda þá einum manni, er sýslunefnd hefur tilnefnt, eigi síðar en fyrir árslok, en hann annast um, að

öll mörkin, ásamt samkynja mörkum úr ytri bluta sýslunnar, verði prentuð í einu lagi og í rjettri röð í einhverju útbreiddu blaði í Reykjavík, ekki síðar en fyrir lok næsta febrúarmánaðar

75

65. gr. Um samningu og meðferð á markalistum.

Markalistar skulu gjörðir svo glöggir og greinilegir sem unnt er; skrifadur með skýru bleki og á sterkan pappír, svo að þeir sjeu vel læsilegir og þoli kvöl nokkurt. Allir, sem með þá fara, skulu fara gætilega með þá og flýta sem mest fyrir umburði þeirra. Hreppstjórar skulu sjá um, að þeir einkum komist í þeirra hendur, sem markaglöggastir þykja.

66. gr. Um borgun fyrir marklýsingar.

Fyrir að semja og senda markalista skal greiða hreppstjórnum í Skeiðahrepp og Villingaholtshrepp borgun, eptir reikningi, sem sýslumaður samþykkir. Aðrir hreppstjórar semja sína markalista borgunarlaust. Fyrir samningu aðalmarkalistans á óskilafje, sem prentaður er í blöðunum, má borga á sama hátt. Kostnað þennan, ásamt prentunarkostnaði aðalmarkalistans, skal taka af andvirði hins selda fjár, ef nokkuð verður, ella af sýslusjóði. Allir reikningar hjer að lútandi skulu lagðar fyrir sýslunefndina.

67. gr. Um meðferð á óskilahrossum.

Óskilahross skal reka til aðalrjetta og skilarjetta. Þau hross, sem ekki ganga þar út, skal rjettarbóndi taka til gæzlu, gegn 10 aura borgun um sólarhringinn af eiganda þeirra eða andvirði, en 5 aura borgun fyrir folöld undir hryssu. Hreppstjóri skal þegar skrifa upp mörk á þeim og senda í þá hreppa, er helzt geta verið líkur til að hrossin sjeu úr. Verði þau ekki gengin út eptir 3 vikur, skal hreppstjóri selja þau við opþinbert uppboð, er auglýst sje í þeirri sveit og næstu sveitum, með nægilegum fyrirvara. Síðan lýsir hreppstjóri þeim í útbreiddu dagblaði í Reykjavík með lit og auðkennum, og marki, ef mörkuð eru. Þau óskilahross, sem finnast kunna á öðrum tímum árs, og eigandi þekktist ekki að, eða býr utanhrepps, þótt þekktur sje, má afhenda hreppsnefndinni til ráðstöfunar, og lætur hún, ef henni svo sýnist, fara með þau sem önnur óskilahross.

68. gr. Um útlausnarrjett og andvirðisgreiðslu óskilafjár.

Missiris-útlausnarrfrestur er á seldum hrossum, en enginn á sauðfje. Hross falla eiganda meðan útlausnarrfresturinn stendur yfir. Andvirði seldra kindra og gripa fá eigendur allt til septembermánaðarloka árið eptir að selt er, að frá dregnum öllum kostnaði.

69. gr. Um ómarkað fje og illa markað.

Eigi þarf að lýsa ómerkingum þeim, sem fyrir koma eptir aðalrjettir og skilarjettir, sem og eigi því fje, sem er svo kalineyrt eða brunnið á eyrum, soramarkað eða að öðru leyti svo illa markað, að markglöggir menn ekki geta gjört úr markinu; og skal það allt selja sem óskilafje. En gefi eigandi sig fram og geti glögglega sannað eign sína, fær hann hana eða andvirði hennar

75 að kostnaði frá dregnum. Sama gildir um ómörkuð eða illa mörkuð hross sem sauðfje.

70. gr. Um leyfar andvirðis óskilafjár.

Andvirði þess óskilafjár, sem kemur úr eptirleitum og ekki gengur út, rennur óskipt til þeirra hreppa, er eptirleitir annast. En það af andvirði annars óskilafjár, sem enginn getur heigað sjer innan hins ákveðna tíma og eigi hefur gengið í markalýsingakostnað, skiptist milli allra hreppa milli Þjórsár og Hvítár (Ölfusár) eptir fjárframtali. Skulu hreppstjórar senda peningana sýslumanni ekki síðar en fyrir árslok næst eptir, að útborgunarfresturinn er útrunninn, en hann skiptir þeim og stendur hlutadeigandi sveitarsjóðum skil á andvirðinu ekki síðar en á næstu manntalsþingum. Með samþykki sýslunefndar má þá verja meiru eða minna af fje þessu óskiptu, til að borga einhvern þann kostnað, er stafar af fjárskilum og við kemur öllum hlutadeigandi hreppum.

IX. kafli.

Um almennings-smalamennsku og millirekstra.

71. gr. Um vor-smalanir.

Tvisvar á vori hverju skal smala allan Flóa og Skeið á sama tíma, og skulu hlutadeigandi hreppsnefndir tiltaka smölunardaginn, svo og skipa fyrir hvernig fje er rekið á milli og komið sem bezt til skila. Rjettahöld geta þær og tyrirskipað, ef það þykir henta, og ráða þá allri tilhögun þeirra. Í hreppunum skal svo opt smalað og rekið á milli, sem hreppsnefndirnar fyrirskipa, og rjettir geta þær á sama hátt látið halda, ef ástæða þykir til.

72. gr. Um upprunnið fje.

Ef ekki eru fastákveðnir fráfarudagar í Hreppunum, skulu þeir, er fyrstir færa frá, tilkynna það hreppsnefndunum, er þá fyrirskipa almenna smölun. Það óskilatje, sem þá kemur fyrir, skal reka til rjetta. Innansveitarmenn hirða þar fje sitt, en utansveitarfje sje beint til fjalls, ef það er fjallfje og úr ull, en ella áleiðis heim til eiganda. Ef hreppsnefndunum sýnist, geta þær látið reka utansveitarfjallfje, sem er úr ull á atrjett hlutadeigandi sveita, á þann stað, sem þeim þykir hentugast. Eigi er skylt að hirða ull af óskilafje, nema henni liggi við að týnast, og þá gegn þóknun. En marka skal ókeypis lömb undir ám með sama marki og á þeim er. Sje vafi á um eiganda, skal sá, er markar, skyldur að geta gjört grein fyrir mörkuninni, ef á þarf að halda. Ákvæði þessarar greinar gilda einnig, að því leyti sem þær eiga við, í Skeiða- og Flóahreppum gagnvart þeim, er neðar búa.

73. gr. Um haustsmalanir.

Almenn smölun á fje skal fara fram einu sinni á viku hverri fyrir veturnætur, og eptir veturnætur að minnsta kosti annan hvern þriðjudag í öllum sveitum milli Þjórsár og Hvítár (Ölfusár), og jafnframt daginn áður á fjalla-jörðum. Skal þá hver bóndi halda öllu því fje og hrossum, sem aðrir eiga í landi hans, til rjettarinnar í hreppnum. Því, sem ekki gengur út í þeim rjett-

um, ráðstafar hlutadeigandi hreppsnefnd í gæzlu, þar sem bezt gengur, gegn þeim gæzlutolli á hverja kind, er minnstur getur fengizt. Það, sem ekki verður gengið út í lok næstu rjettar, verður selt við opinbert uppboð þar í rjettinni. Rjett á hreppsnefnd á, ef henni þykir þurfa, að fyrirskipa smölun einu sinni í viku hverri allt haustið frá veturnóttum, og ræður hún þá, hvort rjettað er í hverri viku eða ekki nema aðra hvora viku, en rekið á milli hina vikuna. Fyrirfarist smalanir af óveðri, skal smala næsta dag, eða næst þegar fært má álíta. Sje fjenaður eigi áður kominn á gjöf, haldast þessar smalanir til jóla.

75

74. gr. Um skil á fjenaði.

Hverjum bónda ber að hreinsa vel heimalönd sín af öllum óskilum við hverja almennings-smalamennsku vor og haust, og halda öllu fje annara sem bezt til skila. Bregðist fyrirskipuð smalamennska hjá einhverjum, án þess lög-mæt forföll komi til, varðar það sektum. Verði einhver ber að því, að smala illa heimalönd sín við almennings-smalamennsku, hefur hreppsnefnd vald til að setja tilsjónarmann við smölun hans, eða þá að láta framkvæma hana á hans kostnað. Sje einhver svo mannfár, að hann geti ekki af eigin ramleik smalað heimaland sitt, þá er boðið er, ber hreppsnefnd að útvega honum styrk til þess, ef fáanlegur er, á hans kostnað, nema því að eins, að sveitarfjelagið vilji styrkja til þess ókeypis. Öll vísvitandi vanskil á fjenaði varða sektum, nema þau sjeu svo vaxin, að þyngri refsing liggi við.

75. gr. Um meðferð á fjenaði.

Þess skal jafnan vandlega gæta, hvenær sem fje er smalað eða rekið á milli, rjettað eða geymt, að fara svo vel með fjeð, sem framast er unnt, eigi handleika það eða kvola meir en þörf gjörist, eigi láta það standa inni í sveltí nema sem skemmst, eigi láta vera of þröngt um það, nje neitt, sem getur hrjáð það fram yfir þörf. Allar slíkar óþarfa-pyntingar ber að meta sem illa meðferð á skepnum.

76. gr. Um óþrif í fjenaði.

Ef vart verður við einhver ískeyggileg óþrif í fjenaði, skal þegar taka það frá öðrum fjenaði og tafarlaust tilkynna það hreppstjóra, er þá lætur rann-saka það, og segir sýslumanni til, ef hætta þykir á ferðum.

X. kafli.

Um rekstra á sölufje.

77. gr. Um rekstrarmenn.

Hverjum rekstri skulu fylgja nægilega margir menn, vandaðir, duglegir og vel útbúnir. En það álist nægileg tala, ef 2 menn reka allt að 100 fjár, 3 menn allt að 200 fjár, 4 menn allt að 400 fjár, og svo fleiri menn eptir líkri tiltölu, ef fleira fje er rekið í einum rekstri; en ekki mega þeir jafnframt hafa annað á hendi, ef ekki er betur mannað. Ekki mega að jafnaði vera færri en 2 rekstrarmenn, hvað fátt sem rekið er, þó má 1 maður reka, ef ekki eru rekn-ar fleiri en 15 kindur, þó að eins með samþykki hreppstjóra þess hrepps, sem

30. dag ágústmán. 1895.

75 rekstur er úr, og þarf sá, er rekur, að geta sýnt leyfi frá honum, ef krafizt verður.

78. gr. Um rekstrarforingja.

Hvort sem rekstrarmenn eru fleiri eða færri, skal ávallt einn vera yfirmaður, er annist um að þessum rekstrarreglum sje hlýtt, og ber hann ábyrgð á því gagnvart þeim, er kynnu að kæra; en hann á aptur aðgang að samrekstrarmönnum sínum, ef þeim er um að kenna. Þó hvílir ábyrgðin að eins á hverjum einstökum rekstrarmanni, er brýtur, ef brotið er svo vaxið, að það heyrir undir almenn hegningarlög.

79. gr. Um rekstrarmark.

Allt fje í sölurekstrum skal vera merkt með ákveðnu rekstrarmarki, er sje svo glögg, að það sjáist tilskýndar í björtu, og svo traust, að það ekki máist af, þó að votviðri gangi.

80. gr. Um áningu og áfanga.

Reka skal hægt og gætilega, ægja nógu opt og hafa áfanga eigi of langa. Eigi má ægja í slægjulöndum, meðan heyannir standa yfir, en úr því má ægja hvar sem vill, hvort heldur er í byggð eða óbyggð.

81. gr. Um vörn við því að tjón verði af rekstrum.

Svo skal rekstrum haga, að sem minnstur bagi verði að, þeim er þau lönd eiga, sem um er rekið. Varast skal að rekstrum lendi saman við annað fje, ef hjá því verður komizt. Eigi má halda áfram með rekstra úr því að farid er að skyggja til muna, nema brýna nauðsyn beri til að ná í áfanga, og aldrei úr því að dimmt er orðið; svo má og aldrei leggja upp með rekstra fyr en markljóst er orðið.

82. gr. Um rannsókn á rekstrum.

Nú ber svo til að öðru fje lendir saman við rekstur. Skal þá stöðva reksturinn, ef á ferð er, en ella halda kyrru fyrir, og eigi leggja aptur af stað með hann, ef í byggð er, fyr en búið er að rannsaka hann af 2 tilkvöddum skilríkum mönnum. Getur enginn skorazt undan slíkri rannsókn, er til þess er fær, og ber að gjöra það ókeypis, ef það ekki tekur upp yfir 2 klukkustundir; ella ber rekstrarmönnum að greiða þóknun fyrir, eptir úrskurði sýslumanus, ef á greinir; en aðgang eiga rekstarmenn með þá borgun að eigendum fjárins, ef þeim hefur ekki sjálfum verið um að kenna.

83. gr. Um talningu á rekstrum.

Telja skal fjed í rekstrunum hvenær sem viðstaða verður svo að fje dreifi sjer nokkuð til muna, bæði þegar staðar er numið og haldið af stað aptur. Vanti þá fje í reksturinn, skal gjöra advart um það á næsta bæ, sem að er komið og biðja fyrir það, sem vanta kann. En ef fleira fje er komið í reksturinn en honum á að fylgja, skal á næsta bæ, sem að er komið, rjetta reksturinn og skilja það frá, sem að hefur komið, og sjá um, að það komist í átt-haga sína, eigendum að skadlausu.

84. gr. Um óleyfilega fjártöku í rekstra.

Verði einhver sannur að því, að hafa tekið fje annara í rekstur heimildarlaust, skal hann bæta það eigendum að fullu eptir samkomulagi eða eptir

mati óvilhallra manna, er sýslumaður tilnefndir, ef með þarf. Sannist það, að slíkt hafi verið gjört af skeytingarleysi, varðar það að auki sektum, 1–5 kr. fyrir hverja kind, sem þannig er tekin, er gangi í sveitarsjóð þess hrepps, er land á, þar sem brotið er framið, nema því að eins að brotið heyri undir almenningarlög.

XI. kafli.

Um grenjaleitir og eyðingu refa.

85. gr. Um umsjón hreppsnefndar með refaveiðum.

Hreppsnefndum er skylt að annast um allt, er lýtur að eyðingu refa á þeim stöðum, er þær eru skipaðar yfir, hvort heldur er í afrjettum eða heimalöndum. En hreppsnefndirnar í þeim hreppum, er næst eru afrjetti, skulu aðstoða hinar, er fjær búa, og segja til ef umbóta þarf með. Þær geta og bannað að alla smölun og rekstra í afrjetti á þeim tíma, er það kann að geta spillt fyrir refaveiðum.

86. gr. Um grenjaleitir.

Grenja skal leita í afrjettum einu sinni á vori hverju eða optar, ef þurfa þykir, svo og í heimalöndum, ef grunur leikur á að þar geti gren verið. Hreppsnefnd ræður, hvenær að vorinu leitað er, og hve margir menn leita. Hún ræður og skotmann, einn eða fleiri, er fylgja skulu leitarmönnum, tiltekur foringja leitarinnar, er getur verið skotmaður eða annar. Leitarforingi ræður, hve lengi leitað er og á hvaða stöðvum.

87. gr. Um skyldur til grenjaleita.

Skyldur er hver búandi að leggja til svo marga menn sem hann getur, til að leita grenja í landareign sinni, þá er hreppsnefnd krefur. Skyldir eru og allir búendur, er tiltölu eiga í afrjetti, að leggja til skipta ókeypiss menn til grenjaleita á afrjettum ef það er samþykkt með meiri hluta þeirra bænda, er hlut eiga að máli.

88. gr. Um viðlegu við gren.

Þá er gren finnst, skal skotmaður leggjast við það við annan mann. er sje þekktur að því að vera áreiðanlegur maður. Skotmaður ræður, hve lengi er legið við gren; eigi má það að forfallalausni vera skemur en 5 dægur, meðan gren vinnst ekki. Skotmaður ræður hverjum ráðum hann beitir til að vinna grenið. Ef gren finnst utan leitar, skal sá, er finnur, gjöra aðvart um það, svo fljótt sem verður, og skal þá sem fyrst leggjast við það á sama hátt.

89. gr. Um kaup þeirra, er að grenjum vinna.

Ef grenjaleitir ekki eru skyldukvöð, fá þeir, er grenja leita, allt að 2 kr. 50 a. í kaup um hvern sólarhring, er til þeirra gengur, þó svo, að þeir fæði sig sjálfir. Sömuleiðis fá þeir fyrir hvern hest, sem þeir þurfa með, 70 aura um sólarhringinn. Sama kaup fær skotmaður, en hreppsnefnd semur við gæzlumann um kaup hans. Enn fremur fær skotmaður verðlaun fyrir þá refi, er hann vinnur við gren, hvort heldur í afrjettum eða heimalöndum: Fyrir fullorðna refi 2 kr. fyrir fyrra dýrið, en 10 kr. fyrir hið síðara, og 1 kr. fyrir hvern yrðling. Svo skal og hver sá, sem vinnur tóur, sem ekki eru við gren,

75 fá 3 kr. í þóknun fyrir hvert dýr, sem hann vinnur, á hverjum tíma árs sem er. Hver sá, er gren eða refi vinnur, getur þó ekki krafizt verðlauna þessara, nema hann geti komið með óyggjandi sannanir fyrir því, að hann hafi unnið það, er hann segir, ef þess verður krafizt.

90. gr. Um eitranir fyrir refi.

Á hverju hausti skal eittra fyrir refi í afrjettum, svo og í heimalöndum, ef ástæða þykir til. Skulu hreppsnefndir sjá um, að til sju nægilegar byrgðir af eitri, sem líkindi eru til að dugi, svo og nægilegt æti til að eittra. Eitrunina skal fela þeim mönnum, er vel hæfir þykja til þess starfa, og ráða þeir í samráði við hreppsnefnd, hvar og hvenær er eitrad. Um borgun fyrir þennan starfa skal semja við hreppsnefndina.

91. gr. Um aðrar ráðstafanir til eyðingar refa.

Hreppsnefndir skulu gjöra hverjar þær ráðstafanir aðrar, er þær álíta nauðsynlegar eða hentugar til þess að eyða refum, svo sem að gjöra skothús, leggja dýraboga, eða hvað annað, sem bezt þykir reynast. Þó skulu allir, sem hjer eiga hlut að máli, vandlega gæta þess, að sýna alla þá mannúð, sem frekast er mögulegt, við þessi verk sem annað, eigi beita óþarfri hörku eða grimmd og ef unnt er að eins nota það eitur, sem er bráðdrepani.

92. gr. Um kostnað við refaveiðar.

Allan kostnað, sem leiðir af refaveiðum eða tilraunum til eyðingar refa, skal, að svo miklu leyti sem hann hefur ekki verið með sveitarsamþykkt gjörður að skyldukvöld, greiða af hlutaðeigandi sveitarsjóðum á þann hátt, sem venja er til, eða umsemur við þá, er borgun eiga að taka. Nú vinnur einhver hreppur svo mikið að því, að eyða refum, að kostnaðurinn við það auðsjáanlega mundi mjög íþyngja hreppsþúum; má þá greiða allt að helmingi úr sýslusjóði, ef sýslunefndin og amtsráðið samþykkir það. Reikningar um refaveiðakostnað, sem borgaður er úr hreppsþjóði, skulu fylgja sveitareikningunum sem fylgiskjöl.

93. gr. Um refaveiðaskýrslur.

Um nýjár hvert skulu hreppsnefndir senda sýslunefndinni skýrslu fyrir líðið ár um tilraunir þær, sem gjörðar hafa verið til eyðingar refa, og árangurinn af þeim. Ein skýrsla nægir fyrir Flóahreppa alla og Skeið, og skal sá semja hana, er hlutaðeigandi hreppsnefndir fela það. Refaveiðaskýrslur skulu vera þannig lagaðar, nema sýslunefnd breyti til um snið á þeim:

1. Var mikill bitur í afrjetti eða byggð?
2. Var grenja leitað í afrjetti eða byggð?
3. Hve margir menn leituðu á hvorum staðnum?
4. Hve lengi stóð leitinn yfir?
5. Hve mörg gren fundust?
6. Hve margir lágu við gren?
7. Hve lengi var legið við gren?
8. Hvernig voru grenin unnin?
9. Hve mörg fullorðin dýr voru unnin?
10. Hve margir yrðlingar voru unnir?
11. Voru refir skotnir?

12. Var notaður dýrabogi? og með hverjum árangri?
13. Var eitrad fyrir dýr? og með hverjum árangri?
14. Hvaða eitur var notað?
15. Hvernig var eitrið útbúið?
16. Hvað var helzt eitrad: hross, sauðfje, rjúpur eða annað?
17. Hve mikið var brúkað af hverju fyrir sig?
18. Hvað af þessu hefur þótt best reynast?
19. Vita menn af gömlum grenjum óleituum?
20. Ætla menn að refir komi af annara afrjettum? og þá hvaðan?
21. Hver ráð ætla menn sjeu best til að útrýma bit?

XII. kafli.

Almennar ákvarðanir.

94. gr. Um úrskurðarvald.

Í öllum þeim atriðum, er eigi er minnst á í þessari reglugjörð, en eru samkyns eða skyld að efni, skulu hreppsnefndir ráða því, er snertir þeirra eigin sveitir, þó svo, að það ekki komi í bága við landslög nje reglugjörð þessa, nje skerði skýlausan rjett annara sveitarfjelaga. Bera skulu hreppsnefndir þau atriði þessu viðkomandi, er þær hafa ástæðu til að ætla að almenning varði, undir sveitunga sína, og ber þeim að taka sem mest tillit til óska almennings, ef þær eru á rökum byggðar; en skera verða hreppsnefndir úr sjálfar, ef á greinir. Sýslunefnd ræður í þeim atriðum, þar sem hagsmunir tveggja hreppa eða fleiri koma í bága hver við annan. Þó getur hún gefið leyfi til, að hjer. adlútadi mál, sem að lögum bera undir hana, sjeu lögd í gjörð. Amtsráð ræður, ef í málum þessum greinir á við aðrar sýslur og landshöfðingji ef ágreinir við annan landstjórdung.

95. gr. Um sektir og málssóknir.

Brot gegn reglugjörð þessari varða 1—100 kr. sektum. Uppljóstrarmenn eiga heimtingu á fjórðungi sektar, en hinn hlutinn rennur í sveitarsjóð þess hrepps, sem brotið er framið í. Sje brotið framið í afrjetti, skal svo álíta sem það sje brotið í þeirri sveit, sem næst liggur þeim afrjetti.

Mál út af brotum gegn reglugjörð þessari skal fara með sem almenn lögreglumál.

96. gr. Um ógildingu eldri ákvarðana.

Reglugjörð um notkun afrjetta o. s. frv. fyrir hreppana milli Þjórsár og Hvítár í Árnessýslu, dags. 15. apríl 1886, staðfest 8. júlí 1886, sömuleiðis Reglugjörð um grenjaleitir og refaveiðar í Árnessýslu, dags. í apríl 1885, staðfest í júní 1885, að svo miklu leyti sem hún viðkemur sömu hreppum, svo og allar eldri ákvarðanir, er koma í bága við reglugjörð þessa, skulu hjer með numdar úr gildi.

Amtsráð Suðuramtsins, Reykjavík 3. dag júlím. 1895.

J. Havsteen.